Ann. XVI. ROMAE, Mense Ianuario MCMXIII Num. I.

VOX VRBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Semel in mense prodit

CONDIDIT ARISTIDES LEONORI EQUES

POSSIDET ATQUE ADMINISTRAT SOCIETAS EDITRIX ROMANA

Pretium annuae subnotationis, est:

In Italia: Libellarum 6

[illegible]ique extra Italiam: Lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Coron. 9)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

AD SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA — Via delle Coppelle, 35 — ROMA

SUBNOTATIO EXTRA ITALIAM FIERI POTEST:

IN RUSSIA

apud [illegible] et Wolf — [illegible] Polonorum [illegible] Przedmiescie, 15

apud "Kronika Rodzinna" — Varsaviae Polonorum Krakowskie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

apud Burns and Oates — London W. 28, Orchard Street.

IN CANADA

apud Libraire Granger Frères — Montreal 1699, Rue Notre-Dame

Ann. XVI. ROMAE, Mense Ianuario MCMXIII. Num. I.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Rerum index:

PRAEMIA AN. MCMXII

SOCIIS ATTRIBUTA

Sub exitum superioris mensis Decembris MCMXII coetus doctorum virorum, a *Voce Urbis* ad in consilium adscitus, convenit ut praemia sociis illis adsignaret, quorum sive carmine sive soluta oratione scripta per annum MCMXII in commentario edita, commendata maxime fuerint.

Quae quidem praemia *numismatum quattuor argenteorum* erant ex iis, quae Pontificis Maximi iussu quotannis in festo Apostolorum Principis cudi solent Sacro Purpuratorum Senatui, Romanae Curiae aulicisque pontificiis distribuenda.

Iudices vero, scriptis omnibus, quae ad rem conferrent, diligenti examini subiectis, duo tantum praemia tribuenda censuerunt, eaque clarissimis sociis:

PAULO RECANATESI

ob eius carmina per annum in commentario nostro vulgata, illudque praesertim quo l *De studiis etymologicis* est inscriptum; atque

MARCO GALDI

qui tum carmina, tum soluta oratione scripta plura eaque valde probabilia nobis commisit. (1)

***

Dum egregiis viris ex animo gratulamur, ad palaestram nostram socios omnes iterum iterumque invitamus, in eorum memoriam revocantes, quo facilius ii in huiusmodi certamen allicerentur, quod ob latinitatis illum amorem, quem unice in animo comprehensum habemus, indiximus, fines nullos tum circa argumenta — (satis enim erit ea cum commentarii nostri indole congruere) — tum circa numismatum numerum, positos esse.

Fortem igitur animum quam plurimi adhibeant, ultroque accedant!

VOX URBIS.

(1) Cfr. in num. III: *Quadam animi inflammatione opus est in ingenuis artibus excolendis*; in num. VI: *Iohannes Pascoli*; in num. VII: *Poëma dicendum*; in num. X: *De poësi, quae dicitur aulica*; in num. XI: *Locus poetici*.

NONNULLAE DIVI THOMAE

DE IUVENUM EDUCATIONE SENTENTIAE SINGULARES

Etsi Thomas Aquinas de educanda iuventute argumentum ex professo et, quidem in genere, non vocaverit in discussionem, omnia tamen principia passim protulit, imo exposuit, ex quibus enucleanda res est.

Horum principiorum nonnulla hic, in *Voce Urbis*, reducendi in memoriam, data occasione, mens nobis est: unde pateat paedagogiam, adeo hodiedum decantatam, non esse disciplinam aut novam quoad principia, aut melius quam in temporibus anteactis informatam.

Unum hic nos seligimus dictum Angelici prorsus aureum, atque summe attendendum, de correctionis arte et modo.

Iubet imprimis Angelicus disciplinam, imo et correctionem adhibendam esse, hac ductus ratione quod « iuvenum corpora fervent naturali calore, ex quo concitatur iuventus ad delectationes corporales ». (*Tit.* II, lec. I). Unde per disciplinam sunt refraenandi, ne nociva cupiant, salubria negligant.

Hoc quidem posito et supposito, mox admonet parentes ne in excessum exeant: et hoc est quod dicimus singulare principium. Etenim ita cum Paulo Apostolo: « *Patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros*, id est non nimis arcendo aut subiiciendo, quia talis provocatio non animat ad bonum. ». (*Eph. VI,*

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Usum latini sermonis per orbem universum tuetur ac fovet

Vox Urbis, latine omnino exarata, scripta edit, quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philo[illegible] quaestiones, a nunciis et significationibus ad simplices et [illegible] descriptiones, narratiunculas, dramaticas actiones, ab antiquitatis scientia ad dialogos vitae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latine inire atque alere detur; a doctorum virorum scriptis nondum vulgatis aut parum cognitis ad primas adolescentium exercitationes, quae incitamentum veluti in palaestra eorum conatibus conferant; a Pontificis denique documentis praecipuis ad iuris regulas in S. Congregationibus inductas; haec omnia ut quisque vel ex dissitis regionibus, aut cultu, doctrina, animi proclivitate, artibus alter ab altero difformis per commentarium eumdem explere desideria sua possit.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS EST:

In Italia libellarum 6;

ubique extra Italiam lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Coron. 9)

ante solvendum et recto tramite mittendum ad Societatem Editricem Romanam

ROMA — VIA DELLE COPPELLE, 35 — ROMA

QUAE COMMENTARIUM POSSIDET NUNC ATQUE ADMINISTRAT.

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA IN ANNUM MCMXIII

Pro Sociis singulis, quorum sive carmine sive soluta oratione scripta in *Voce Urbis* per an. MCMXIII edita fuerint et a doctorum virorum collegio ad id constituto maxime commendata, *praemium erit argentei numismatis* ex iis, quae Pontificis Maximi iussu quotannis in festo Apostolorum Principis cudi solent, Sacro Purpuratorum Senatui, Romanae Curiae aulicisque pontificiis distribuenda.

Pro Sociis qui *libellas octo* pretio subnotationis addiderint, delectus erit unius ex tabulis aere mirifice cusis, magnitudine cm. 118 × 84, gesta Costantini M. Imperatoris referentibus prouti in Vaticanis aedibus Raphaël Sanctius eiusque discipuli penicillo expresserunt. Tabulae reddunt: *Pugnam inter Constantinum et Maxentium; Visum Crucis; Constantini Baptismum; Constantini donationem Pontifici factam.* — Si quis omnes cupiat, mittat lib. 32.

Pro Sociis, iisque Sacerdotibus, qui *lib. quadraginta quattuor* miserint, *Vox Urbis gratuito conceditur;* ii enim *Novum Breviarium Romanum* habebunt, iuxta nuperas dispositiones reformatum, charta vere Indica in 16° (15 × 9) ab editrice Pont. domo Desclée et Soc. impressum, splendide ac solide ex pelle vulgo *zigrino* conglutinatum, foliorum sectione eleganter aurata; quod sane venale prostat lib. 44. — Quin imo simul cum Breviario gratuito etiam a praelaudata editrice domo « Proprium Dioecesis » cuiusque religabitur, si socius ipse miserit, aut emi iusserit, praemisso, uti par est, « Proprii » eiusdem pretio.

unde hanc rationem quasi suam propriam faceret ille: quum autem plerumque «sit pro ratione voluntas» hinc rebellant propter laesum suae «individualitatis» ius vel nonnisi exterius exequuntur, dum interius maledicunt. Hinc infelix illa quotidiana apud nostros iuvenes experientia.

Promovenda igitur, non extinguenda voluntas; scilicet humano modo dirigenda. Perficienda, inquam, est habitibus per actus acquisitis: non quod omnia simul sibi liceant, non quidem independenter ab auctoritate ad quam dirigere pertinet, sed eo sensu quod quasi pedetentim, proprio marte atque sponte, concedente auctoritate, velle discat, simulque velle discrete, prudenter, constanter, iuxta rationis, aetatis, rerum statum.

Videant rursus illi quorum interest, utrum in hoc praestanda sufficienter praestiterint, utrum nonnihil sit in methodo forsan immutandum.

I. I. B.

DE LEONE XIII P. M.

COMMENTARIUS

Scripturus breviter de rebus a Leone XIII P. M. mirifice gestis, haec paucula praenuncianda esse reputo. Temeritas enim esset, ne dicam peius, nec equidem venia digna, si quis explicare praesumeret quidquid vir immortalis in tam longa aetate peregit. Pius, munificus, eruditissimus, ac suprema potestate in terris perfunctus, Dei amorem et religionis studium sapientissime cum litteris coniunxit. Qui viridi ingenio pollens vel ad ultimam senectam, omnibus praelucens excelsi animi firmitate, multa eademque praeclara opera in vulgus edidit, quibus homines in vetere sanctaque religione retineret, et ea sermonis elegantia, ut, omnium sententia, nihil sit ultra quaerere. Idque si imprudens ego tentarem, haud immerito me Horatius carperet, qui Asinium olim suum

> *motum ex Metello consule civium*
> *B.llique causas*

tractantem monuit, et iocose pariterque graviter invitat, ut relictis altioribus carminibus, *quaerat modos leviore plectro.*

Atque adeo, candide lector, ego «periculosae plenum opus aleae» mihi ipse trepidantius timidiusque evitabo, et in medium parva ex multis quae vir ille sanctissimus navavit in medium referam. Scio equidem me haud omnia hic persequi posse; sed propediem gravi quoque auctoritate «quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas».

Mihi enim mens est atque voluntas parum de Leone XIII dicere, et quomodo, opitulante Deo, litterarum latinarum studiosissimus, Romanarum elegantiarum arbiter, aetatis suae longe nobilissimus habitus sit.

Haec ipsa enucleando, haud praeterire silentio potero, vel saltem delibare quae Ipse, vix, Deo auctore, Pontifex Maximus est renuntiatus, incredibili Christiani Nominis laetitia, gerenda sibi instituit. Namque mirum in modum consilio atque opere rem christianam auxit et firmavit. Eius enim exemplo et latinae litterae, pestilenti veluti sidere afflatae, ipso regnante, recreari quodammodo visae sunt et recenti decore illustrari.

Nisi vero tot aliae causae adstitissent nobis impedimento quominus Itali rebus suis prospicerent, quia nobis iter novum aperuit sapienterque munivit, ut in hoc quoque studiorum genere iterum primas inter gentes retulissent. Si operi impar ero, dicam: *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.*

Haec raptim praefatus ad rem meam advenio.

I. — De nativitate et studiis Ioachimi Vincentii Pecci.

Paucis diebus a Pii IX P. M. obitu transactis, omnium magno Urbis gaudio, cunctis paene Cardinalium suffragiis, rite Pontifex Maximus IOACHIMUS PECCIUS solemniter designatur. Hic vero dies est decimus kalendas Martias an. MDCCCLXXVIII. Ipse vocari voluit Leo XIII in Leonis duodecimi obsequium, qui, quum brevi tempore antea regnaret, ad caelestia unice spectans, mortalia quaeque contemnens, potestatis dignitatem virtutibus cumulavit, quique nefarios praesertim homines occulto sacramento initiatos, tunc Italiae insidias struentes, ne ex tenebricosis latebris erumperent summopere exagitavit.

Nec Ioachimus Peccius repentinus homo erat suisque aequalibus ignotus. Imo aetate iam provectus, idemque Perusinorum Episcopus, singulari iam sapientia et virtutum laude, in omnium ore ferebatur. Multi quoque asserunt, Pium IX paucis ante diebus quam fato cederet, quum Ioachimus Peccius e latere eius discederet, ad suos conversum, dixisse: «En vobis Pontifex novus!»

Qui Carpineti in Volscis, postridie kal. Mart. MDCCCX ortus erat. Pater eius Ludovicus, antiqua ac generosa Senensi familia prognatus, curis publicis vacuus, perpetuo acceptam villam obtinuit coluitque. Sub externo dominatu, inter pueros nobiles est adscitus, qui, volente imperatore, stipendia vel invito animo mererent. Mox, everso regno, in patriam redux, immobilis fidei exemplar, nullis aulicis honoribus adlectus, Romam contendit, et ad paterna rura modicus se contulit. Diligens in primis satisque dives, fuit latinarum litterarum studiosus. Qui prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis aetas impertiri debet, filios, quos ab Anna Prosperi uxore suscepit, domi erudivit. (1)

(1) Quam sapide, quam latine scriberet, tute ipse, lector, iudicaveris ex inscriptione, quam in uxoris sepulcro, Romae, apud XL Martyrum posuit.

«Anna Alex. F. Prosperia, egenorum altrix, filiorum amantissima, domo Cora — femina veteris sanctitatis, frugi, munifica. H. S. E. quae omni matrisfamilias munere nitide et in exemplum perfuncta, decessit cum luctu bonorum Non. Aug. an. MDCCCXXIV. — Vixit dulcissime cum suis an. XL. m. VII d. XI. Ludovicus Peccius coniux cum liberis moerentibus mulieri rarissimae, incomparabili m. Posuit. Ave, anima candidissima, Te in pace.

lec. I). Et rursus: « *Nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant,* videlicet ut non fiant pusillanimes. Cuius ratio est quia homines retinent impressionem quam a pueritia habuerunt. Naturale autem est quod qui in servitute nutriuntur, semper sint pusillanimes; unde ratio est cuiusdam quare filii Israel non statim in Terram promissionis sunt perducti, quia fuerunt nutriti in servitute, et non habuissent audaciam contra inimicos pugnandi. Ios. XXXV, lec. IV: *Dicite pusillanimis: Confortamini et nolite timere* ». (*Coloss.* III, lec. IV).

Advertas, quaeso, hoc dictum solemnius et gravius: « Naturale est quod qui in servitute nutriuntur, semper sint pusillanimes ». Quae servitus non modo intelligenda est illa servitus legalis quam expunxit Ecclesia, sed servitus in genere dicta, qua quis non utitur, neque uti potest moraliter propriis mediis, propriaque, servatis servandis, autonomia. Unde male agunt magistri illi aut parentes qui, nedum foveant, promoveant et dirigant propriarum virium, imprimisque voluntatis, usum in iuvenibus, hunc tollunt et suffocant.

Quin potius iubet Aquinas ut proprio consilio iuvenes, iuxta modum suum, agant et decernant in plurimis, « quia prudentia acquiritur per exercitium. Quando ergo in iuventute se in bonis non occupant, sunt in senectute imprudentes. *Eccle.* XXV: *Quae in iuventute tua non congregasti quomodo in senectute tua invenies?* » (*Tit.* II, lec. I).

Quae doctrina de disciplinae nimietate fugienda summi nobis videtur in se momenti, atque ingenio Angelici prorsus digna.

Multi hac nostra aetate queruntur ubique inter bonos et honestos deficere energias, quas vocant, publicas, animum difficultates obeundi, opera grandiora aggrediendi; lamentantur constantiam in principiis acceptis evanescere, vel etiam, proh dolor! illos quos in pietate enutriverant sedulius, ad impietatem saepe saepius vergere: videant illi utrum homines istiusmodi, dum iuvenes essent, habitum serviendi, non autem ex voluntate agendi, in educationis modo contraxerint.

Ex praedicta igitur doctrina, experimentis ceterum undique comprobata, non omnino laudanda methodus et ratio illa est, qua iuvenes eo melius educati atque efformati iudicantur, quo penitius subiecti omni alienae voluntati dicuntur, istamque coeco passu sequuntur.

Huc adde ex istiusmodi methodo alteram ex hisce duabus consequentiis oriri, videlicet quod vel iuvenes illi qui nonnisi meram subiectionem didicerunt, eamdem grandiores facti retinent: tuncque etiam pessimis postmodum subiectionem suam exhibituri sunt plerumque; vel illam ut absurdam inde iudicant ac reprobant, tuncque in licentiam omnimodam defluunt.

Neque inde, quod a te notatum iubeo, auctoritas aliquid detrimenti pati censenda erit, siquidem iuvenibus ab ipsamet auctoritate concedenda est illa congrua agendi sponte facultas.

***

At vero ulterius progreditur sanctus Thomas. Ita quippe opusc. XVII, cap. III, pronuntiat: « Pueros expedit nutrire in his quae postmodum sunt observaturi, ut ad hoc horum habitus informetur... Totum in hoc consistit, quod aliqui a pueritia erudiantur in hoc quod per totam vitam debent servare. *Prov.* XXII: *Adolescens, iuxta viam suam, etiam quum senuerit, non recedet ab ea* ».

Licet hic agatur speciatim de educandis clericis, ratio tamen adducta ab auctore generalior est, ut patet tum ex se, tum ex relata *Proverbiorum* auctoritate.

Quae doctrina primo intuitu videtur sole clarior. Manifestum namque est omnem quamcumque educationem non esse nisi totius protractioris vitae praeparationem, et quidem non per dissimilitudinem, sed per similitudinem.

Pauci tamen sunt qui plenius intelligant atque in praxim deducant.

Ubi sane agitur de augenda membrorum vi atque flexibilitate, omnes plerumque, hacce imprimis aetate nostra, iudicant necessaria, vel saltem prorsus utilia gymnasticae artis, deambulationum, artis nauticae et ludorum exercitia. Et hoc quidem recte, licet satius in mentes revocandum iuvenibus foret primos parentes nostros creatos esse agricolas, unde optimum foret ad efformanda, iuxta naturae normas, membra, si agriculturae proh pudor! operam aliquam navarent.

Ubi iterum perficiendus intellectus erit, omnes passim tenent illum qui doctus aliquando evadere cupit aut debet, studiis necessario vacaturum, ne ignarus remaneat. Inde in studia iuvenes incumbere iuxta indolem iubentur: ille scilicet qui doctior evadere vult, debet in iuventute sua intellectum studiis efformare, studiorum habitum contrahere, artem discere, etc.

Sed vero alia est in iuvene et homine facultas in hoc principalior, quod ex eadem omnium aliarum facultatum usus demum pendeat, voluntas nimirum, quae et ipsa ex iunioribus annis perficienda est, non solum in patiendo, sed et in agendo. Etenim « ad utramque virtutem, acquisitam videlicet et infusam, aliquid operatur operum assuetudo; sed diversimode: nam virtutem quidem acquisitam causat; ad virtutem autem infusam disponit, et eam iam habitam conservat et promovet ». (1, 2ae, q. 92, a. 1).

Ubi inquiratur quidnam praestent nonnulli magistri ad efformandas iuvenum voluntates, vix responsionem quis inveniet sufficientem: vel si verbis assertam, factis tamen negatam invenies.

Id tamen reponunt, sat fore si iuvenes obediant, atque ubi recte obediverint, tunc postmodum per se acturos esse, atque proprias vires recte expansuros. Quae responsio nonnihil veri contineret si ab iuvenibus requireretur « rationabile obsequium », idest clare et perspicue consonum naturae « animalis rationalis »;

PHILOLOGICAE NOTAE

De restituendis linguae latinae syllabis.

A clarissimo socio nostro Iacobo Tasset accepimus, et libenter edimus, eum certiorem facientes instas eius animadversiones ad illos, cuia proxime refert, trasmissas fuisse:

Dri. Iosepho Fornari, Commentarii *Vox Urbis* Moderatori salutem.

Litterarum comprehensione perversa vel syllabarum confusione, qua convulsa de suo loco ac demota consonans, cum vocali alia quam sua coniungitur, adulterari multis modis sonos videmus. Etenim attracta ad nasum vocalis, anatium saepe turpem imitatur gannitum. – Quare apud Francos «*sen* [*g*] per» et «requiescan [*g*]t» plerumque audies. — Verum ipsa consonans, vel spurio alterius litterae adversus *correptae* syllabae legum adiectu, vel asperrimo noctuae flatu, aut sibilo corrumpi solet. Ita: «Discite iustitiam moniti», *dischite* insti*ts*iam; «tu régere imperio,» *rèdjere*.

Qua singularum syllabarum tabe corruere sermonem universum necesse est. Nam, quae adulterat confusio vocem, etiam sensum adimit. Non enim legendo: in mo-di-co fi-de-lis, bea-ti pa-ci-fi-ci; sed in mod-ic-o fid-el-is, beat-i pac-i-fic-i; *modum* et *fidem*, *pacem* et *faciendes*, intelligis. Hae syllabae sensus certos, illae nullos menti afferunt. Sic contra Priscianum, innumerabilibus huiuscemodi exemplis, *syllabam latinam* plerumque *consonante* demonstratur *desinere*. (Cfr. Munro, *Grammar of Classical Latin*).

Falsam itaque litterarum comprehensionem et inde etiam consonarum corruptionem Gothi profecto, non patres Ecclesiae, non Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, doctissimi interpretes fidei intulerunt, qui Ciceronem, Catonemque auctores secuti, lingua sunt integra locuti.

Operis quippe absoluti innocens nulla fit mutatio. Arcenda profanae novitatis *Progressus* dicta ab amatoribus atque *Evolutio* idola. Verum enim Scipionum temporibus absolutam atque perfectam esse linguae latinae formam, docent Caesar, Sallustius et Cicero. Quam ipsi ante Christum ad transferendam Graecorum humanitatem adhibuere, eadem nos in civitate Dei utimur; nisi saepius inimicorum insidiis et perduellium vastationibus perturbemur.

Caveant ergo latinitatis praesides, et editores in primis Antiphonarii libri: *ne consona littera cum sequente vocali alia comprehendatur quam praecedente sua.*

Quam rogationem velim, si tibi videtur, ut ad magistratus Christianae Reipublicae tu proximus deferas.

Vale. Dabam die XIII Xbris 1912, Turnoduro in Gallia Senonia.

I. Tasset.

LUDICRAE PUPAE

Ad pueros, Bacchanalium tempore.

Quis furor est, pueri, dum Bacchanalia fervent,
Tot nugas passim stultitiasque sequi?
Et spectare leves ubi personata cachinnos
Futilibus gestit turba ciere modis?
Mentito hic gaudet spectantes fallere vultu,
Rexque salutari qui modo servus erat.
Ille hominis ferme sortem indignatus, iniquum
Se brutum simulans cornua utrinque gerit.
Sic vani studiis sectantes ludicra vanis,
Se produnt sanae mentis habere nihil.
Nil rigido metuunt immissas frigore tusses,
Morborum et tacite quod subit acre genus.
Heus procul hinc, pueri: potius succedite quo vos
Delectet risu spissa taberna levi.
Hic nempe in parvum sinuat se scena theatrum
Mobilis, et miscet plurima pupa iocos.
Haec venit imposito longe spectanda cucullo,
Et gibbi immenso tubere terga tument.
Altera, quae mento sese commendat adunco,
Et veste et bracca versicolore placet.
Sunt aliae, quarum nec dicere nomina possum;
Formaque dissimiles ingeniumque probat.
Quid? quod quaeque hominum simulans lepidissima gestus
Scit docili veros reddere voce sonos?
Et pede tunc ducunt agiles plaudente choreas,
Nunc dura impacto proelia fuste cient?
His ego, nam memini, puerili aetate trahebar,
Haud inerat penito in pectore cura prior.
Ignaris quin saepe fuit dolus utilis annis,
Ut vellem invisas discere litterulas,
Et Cicero haereret multusque in pollice Naso;
Omnis et officii sedulus ipse forem.
At si spectaclo improbulus prohibebar amico,
Quam gravis in meritum poena erat illa caput!
Profectura nihil iactans promissa, querelas
Pergebam et largas fundere lacrimulas.

H. N.

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

Pennas nido maiores extendere.

Translatum ab avium pullis, qui sic grandescunt, subnascentibus plumis, ut materno nido capi non possint, adhibuit Horatius hoc adagium in *Epistolis*, pro eo quod est rem fortunamque, quam mediocrem aut tenuem a maioribus acceperis, auctiorem reddere; quod quidem, si virtute fiat, summa laus est. En Horatii verba:

Me libertino natum patre et in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Ut, quantum generi demas, virtutibus addas.

Erat autem in puero Ioachimo Vincentio, praeter docilitatem ingenii summa suavitas oris atque vocis, ut non solum celeriter arriperet quae traderentur, sed etiam excellenter pronunciaret. Qua ex re nobilis inter aequales ferebatur, clariusque citra invidiam exsplendescebat, ut omnibus iam de se non spem, sed fiduciam adferret. Sic ex domestica patris disciplina haud poenitendos fructus percepit.

Verum expletis primis litterarum studiis domi in sinuque matris, pater, qui eum ad maiora vocari cernebat, propulsatis bellorum periculis, adiuvante Deo, commodiorem scholam aptioremque suis est nactus. Galli enim, qui sub celeri Napoleonis I imperatoris dominatu Urbem tamdiu hostiliter obtinuerant, et ipsum Pontificem Max. Pium VII captivum Savonam apud Liguriae in custodiam duxerant, omnia ad extremum casum traxerant. Roma, aerumnis cooperta atque in servile paene pistrinum detrusa, vix aliquam levamenti spem ab herili crudelitate habebat. Romanam sobolem in primis Patritii ad arma traductam longe videbant, in Urbe ab scholis abstinebant, ne puerorum animulae perditis doctrinis erroribusque recentioribus inficerentur. Plerique beatiores in umbratili disciplina edocebantur, vel in privatas sodalium religiosorum aedes frequentandas habebant. Verum ex hac disciplina timidius adeo tradita atque secretis domibus retrusa, iam illa commoda in universam civitatem non proficiscebantur, quae ex publica litterarum schola profluxissent.

II. — Apud Viterbium perfectius litteris exornatur.

Sic res se Romae habebant, quum tandem anno millesimo octingentesimo quarto et decimo, non. kal. iunias, restincto undique bellorum incendio, in pacatam Urbem, omnibus adclamantibus civibus, triumphans Pontifex Maximus invehitur. Rebus quae ad religionem spectant, brevi domi compositis, consilium fuit extemplo pro viribus, civitatis malis mederi, quae externo dominatu invaluerant, et puerorum institutioni in primis prospicere. Tunc Pontifex Max. nihil antiquius habuit, quam ut viros pietate insignes advocaret, quorum opera patrum religio incolumis servaretur, et Romana soboles iis artibus formaretur, quae ad humanitatem pertinent. Prae ceteris instaurare sodales, quibus a Iesu nomen est inditum, rite voluit, eisque pueros in spem regni edocendos instituendosque tradere. Quare Viterbii, quae urbs est Romae proxima, Collegium eis aperiri permisit, ad quod celerius frequentissimi undique ephebi advolarunt. Omnibus enim religio erat incolumem in primis pietatem vel a tenera aetatula servari.

Quo factum est ut Ludovicus Peccius, idoneum tempus ratus locumque, studiis filiorum obsequeretur, et Viterbium se contulit cum duobus pueris maioribus natu, eosque alacer sodalibus fidentissimus commisit. Vincentius, qui adhuc in matris obsequium hoc nomine usus est, etsi minor natu, primas tamen partes in schola facile referre incipit. Quod quidem generosi condiscipuli animo aequo ferebant. Quos vero consuetudine sua sic sibi subito devinxit, ut ex illo tempore nemo eis perpetuo fuerit carior. Nam praeter gratiam, quae iam in adolescentulo magna erat, saepe ingenii virtute atque pietate omnibus praestabat. Carus itaque omnibus acceptusque, litteris latinis ad quas praesertim ferebatur, in exemplum enitebat. Huic et illa fortuita aderant omnia, quibus pueri honestari possunt; gratia scilicet vultus, vocis iucunditas, morum suavitas, memoria rerum et verborum plane singularis. Quo facto praeceptores de egregio alumno summa concipiebant, et ad unum summo studebant opere, ne tantae virtutis igniculi in eo restinguerentur.

Saepe ex antiquae illius aetatis more, qui multis sane laudibus ferendus esset, in scholis inter alumnos ordinis superioris identidem fervida puerorum certamina exoriebantur, vel de re poetica, vel de patriae historia, vel de studio sermonis populi romani purius excolendo. Quod quidem exercitium iuvenum utilitati maxime favere nemo est qui dubitet, eorumque mentem atque aemulationem omnino incitare. In poeticis autem ludis latinis noster semper facile princeps erat. Tanta quoque cura studia etiam italica sequebatur, ut inter aequales, omnium sententia, scriptor haud inelegans haberetur.

Castior fluebat eius oratio, atque in expolita latinitate diserte maxime nitebat, quum in litteris etiam graecis haud mediocriter esset versatus. Omnes simul sentiebant Vincentium in latine scribendo modo Catullum referre, modo Tibullum; eiusque carmina haud iniucundo sententiarum candore praesertim commendabantur, et inaffectata illa stili simplicitate, ob quam omnibus probari consueverunt poetae, quos noster prae oculis habere videbatur, et quorum carmina ex suo ingenio nullo prorsus labore proficisci videntur.

Quibus rebus saepe in discipulis mira exoritur iucunditas, laudabilisque aemulatio. Eum uno verbo, citra invidiam, lepide summum poetam salutant, suarum scholarum ornamentum patriaeque lumen proxime pollicebantur.

Est hic locus, ut in medium ad exemplum referam quae in honorem superioris sui cecinit, qui Vincentius Pavanus adpellabatur. Quae ingenuitas sermonis, quae verborum confidentia!

Nomine Vincenti, quo tu, Pavane, vocaris,
Parvulus atque infans Peccius ipse vocor.
Quas es virtutes magnas, Pavane, secutus,
Oh! utinam possem Peccius ipse sequi!

Illa vero iuvenilia poëseos exercitia omnino desiderantur et vix unum atque alterum e communi naufragio enatavit. Erant attamen parvulae ingenii significationes, scintillae quaedam virtutum scilicet, quae aliquando in incendium evasurae essent!

(Ad proximum numerum).

SUBALPINUS.

Simia in purpura.

In varios usus potest adhiberi paroemia, nempe vel in eos, qui, tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusque cognoscitur; vel in eos, quibus dignitas indecora additur; vel quoties rei per se foedae, ascititia peregrinaque ornamenta indecenter admoventur. Quid enim tam ridiculum quam simia vestita purpurea veste? Atque id tamen — adnotat Mannuccius — non raro fieri videmus apud istos qui simias habent in deliciis, ut, quam maxime possunt, ad humanum morem ornent ac vestiant, aliquoties et purpura, quo parum attentos aut imperitos fallant, proque homine salutetur simia, aut, si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula.

Asinus apud Cumanos.

Competit in eos qui, quum sint inepti ridiculique, tamen apud ignotos rei novitate habentur in pretio; aut in eos, quibus honos aliquis praeter meritum additus a fortuna, tumorem et insolentiam, ita ut fere fit, conciliat; id quod eleganter notat Demosthenes *Olynthiacarum orationum I*, felicitatem et rerum successum, qui contigerit immerenti, stultis vesaniae causam praebere solere. Cui congruit illud ex Aeschylo citatum, grave pondus ... esse rebus utentem prosperis.

Adagium natum ex nota fabula de asino fugitivo, qui apud Cumanos pro leone se gessit.

Graculus inter Musas.

Scilicet: Indoctus inter doctissimos; Infantissimus inter eloquentissimos, etc. — Recte dicetur et in homines ostentatione falsae doctrinae sese iactantes et viris eruditis impudenter obstrepentes. Est enim graculus avis minime canora, sed tamen odiose garrula, atque obstrepera.

Confine est his, quod in *Bucolicis* ait Vergilius:

Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poetarum litteris est decantatum, ut nihil sit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire cantum. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Aelianus addit eos non canere, nisi flante Favonio; unde fertur etiam proverbium: «Cygnea cantio». Contra, anseres molesto quodam stridore obganniunt. Proinde, quum indoctus inter eruditos gannit, in tempore usurpabitur adagium: «Anser inter olores».

In eburnea vagina plumbeus gladius.

Natum ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam, quum adolescens quispiam, insigni forma, foedum quiddam atque obscoenum dixisset: «Ex eburnea — inquit — vagina plumbeum gladium educis».

Currus bovem trahit.

De re, quae praepostere geritur; veluti si ex. gr. discipulus reprehendat praeceptorem, si ratio pareat affectui. — Translata metaphora a plaustris per declive retro labentibus, unaque secum bovem auferentibus.

COLLOQUIA LATINA

Chartu'ae lusoriae (1)

VALERIUS. — Quam asperum tempus! quam rigidum et saevum caelum! Quam lutosum solum!

THEODORUS. — Quid nos monet hic caeli ac soli habitus?

V. — Non egredi domo.

T. — Quid vero domi agere?

V. — Ad luculentum focum studere, meditari, cogitare de rebus, quae aliquid emolumenti afferant menti probisque moribus.

CLAUDIUS. — Id quidem agendum praecipue, nec aliquid esse debet homini carius. Sed ubi ab intensione illa delassatus fuerit animus, quo divertet hoc dumtaxat tempore?

V. — Aliis quidem aliae sunt animorum refectiones; ego vero lusu foliorum magnopere oblector, ac recreor.

C. — Eone chartularum lusu qui «solitarii» audit? Scilicet et magnus ille Napoleon tempus aliquod hoc modo terere solitus erat.

V. — Hac ratione, quum sim solus; quando vero me comitantur amici... Numne haec temporis qualitas eo invitat ut abdamus nos in cubiculum bene clausum et septum undique vento atque frigore, lucente camino, mensa posita?

T. — Equidem placet.

C. — Promatur itaque pictarum paginarum fasciculus, pecuniae et nonnihil a singulis.

V. — Sed quartus comes nobis addendus, ut par pari ludamus.

T. — Rodericum arcessam.

V. — Mane, mane; minime Rodericum, hominem iracundum, rixosum, clamosum, et qui minimis de rebus excitat saepe strepitus.

C. — Optime profecto mones; nam si talis adolescens nostrae recreationi se admisceat, non sit ludere id, at serio rixari. Voca igitur pro illo Rogerium.

V. — Neque hunc, nisi velis, quaecumque hic fuerimus nugati, ante solis occasum notum esse omni civitati.

C. — Tam bonus est praeco?

V. — Est rerum quas scire nihil attinet; nam res bonas secretius reticet, quam Eleusina my-

(1) Ex *Latinae Linguae exercitationibus*; LUDOVICI VIVES passim retractavit I. F.

Nosce teipsum.

Primum hoc erat trium illorum inter omnia sapientum apophthegmatum vel maxime celebratorum, quae, uti in *Charmide* testatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inscripta, prouti digna deo videbantur. In quo quidem modestiae mediocritatisque commendatio est, ne nobis vel maiora vel etiam indigna sequamur. Nam hinc omnis vitae pestis oritur, quod sibi quisque blanditur, et, quantum aliis praeter aequum detrahit, tantum sibi sui amoris vitio praeter meritum tribuit. M. Tullius ad Quintum fratrem (l. III): « Et illud — inquit — (Nosce teipsum) noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus ». Ferebatur etiam apud Graecos senarius quidam inter sententias proverbiales, cuius sensus hic erat: « Ubique confert ut teipsum noveris ». Citatur a Nonio Marcello satyra quaedam Varronis de hoc argumento; et Ovidius *(De art. am.)*:

Fama celebrata per orbem
Littera, cognosci quae sibi quemque iubet.

Qui quidem Ovidius hanc sententiam ad Pythagoram auctorem ref rt; dum Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur; Plato enim in *Phoedro*: « Nondum possum — ait — meipsum iuxta Delphicam inscriptionem cognoscere ».

Sunt qui ex Homero, tamquam Oceano, hanc quoque mutuo sumptam existiment, apud quem Hector, quum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem ut se praestantiorem declinavit. — Diogenes Thaleti tribuit. Apud hunc Antisthenes Phemonoae ascribit; ceterum Chilonem usurpasse. Thales autem rogatus: « Quid est difficile? » respondit se ipsum nosse; « Quid facile? » alterum admonere.

Macrobius primo in Scipionis somnii commentario tradit, cuidam Delphicum oraculum consulenti, quonam itinere posset ad felicitatem pervenire, responsum ad hunc modum: « Si teipsum cognoveris ». Id autem oraculum redditum fuit Croeso, ut auctor est Xenophon in *Cyri Institutione*. Praeterea Demonax fertur, interrogatus quando coepisset philosophari, dixisse: « Postquam coepi nosse meipsum ».

Socrates, quod Apollonis oraculo solus esset sapiens indicatus, quum Graecia tot haberet sophos, sic interpretatur, quod ceteros profitentes se scire quod nesciebant, hoc nomine vinceret, quod sciret se nihil scire, et hoc unum se scire profitebatur. Ceterum hanc Socratis modestiam vicit Anaxarchus, qui praedicabat se id quidem scire, quod nihil scir t.

Apud Menandrum denique quispiam corrigit hoc omnibus laudatissimum dictum: « Multis modis perperam dictum videtur: " Cognosce te ipsum "; magis enim hoc in rem fuerat: " Cognosce ceteros ".

Ne quid nimis.

Vulgatissimum hoc proverbium Diogenes Laertius Pythagorae adscribit; Aristoteles *(Ret., III)* ad Biantem auctorem refert; alii Thaleti tribuunt, Soloni alii; Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque desunt qui ad Homerum veluti fontem referant, cuius hi versus sunt in *Odyssea*, qui latine sonant:

Mihi nequaquam is placet hospes,
Qui valde praeterque modum simul odit amatque;
Sed puto rectius esse, ut sint mediocria cuncta.

Et in *Iliad.* XX:

Ne nimis aut laudes Tytida, aut vituperes me.

Ad Hesiodum quidem referre malimus; cuius illud est in opere, cui titulus *Opera ac Dies*: « Mensuram serva; modus in omni re optimus». Repetit Phocilides. Euripides, cum aliis aliquot locis, tum in *Hippolyto coronato*: « Sic equidem minus approbo quidquid est vehemens. quam quod vulgus ait, ne quid nimium ». Apud Plutarchum Pindarus inducitur adnotantem hanc sententiam a sapientibus praeter modum fuisse laudatam; Sophocles eam in *Electra* adhibet; Plautus in *Poenulo*. Plinius (lib. II): « Perniciosissimus autem, et in omni quidem vita, quod nimium ». Horatius denique:

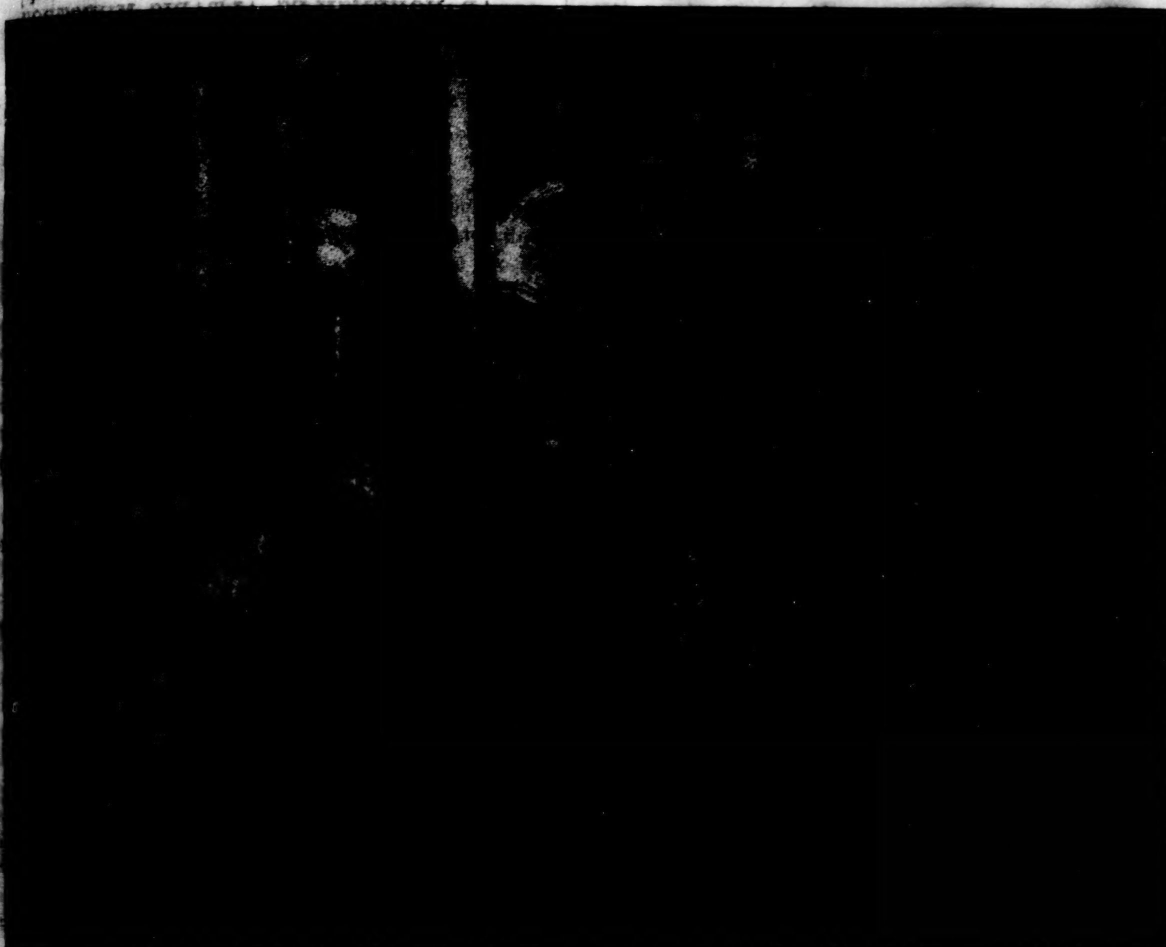
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Atque rursus:

Virtus est medium vitiorum utrinque redactum.

Nescimus quid serus vesper vehat.

Ex *Menippeis* Varronis satyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum a Macrobio, quo admonemur ne praesentium successuum prosperitate sublati, futuri curam abiiciamus, neve ulla de re securi simus priusquam exitum viderimus. Idem hodie quoque vulgo dicunt, diem nondum ad vesperam decurrisse, significantes diversum exitum posse accidere. Apparet, Vergilium ad paroemiam allusisse, quum ait I *Georg.* libro: « Denique quid serus vesper vehat », agens de prognosticis occasus. — Titus Livius *(Decad. V, lib. V)*: « In secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet, nec praesenti cedere fortunae, quum quid vesper ferat incertum est». Huc allusit Philippus rex apud eumdem *(Dec. IV, lib. IX)* quum Thessalis respondens minacem clausulam adiecit, nondum omnium dierum solem occidisse. — Potest huc referri et illa Solonis sententia: « Specta finem longae vitae ».

VATICANA PICTURA MURALIS
DE CONSTANTINI IMPERATORIS BAPTISMO

En tertia muralium tabularum, quae in Vaticana aula conspiciuntur a Constantino, cognomine Magno, vulgo nuncupata. Haec est de Baptismi sacramento a celebri illo Imperatore suscepto, atque a Raphaële Sanctio adumbrata fuisse et ipsa creditur; certe Franciscus Penni eam pinxit, Urbinatis discipulus, quem tam penitus magister diligebat, ut ei rerum suarum administrationem commiserit — (unde Francisco *Factoris* cognomentum) — heredemque illum cum Iulio Romano instituerit, quamquam singulari hoc beneficio Pennius frui nequivit; decessit enim anno MDXXVIII, quarto scilicet ex qua tabulam, de qua loquimur, perfecerat.

Scenae nobilis vir adstat, temporum more, vestibus saeculi XIV indutus; in eoque imaginem Balthasaris Castiglione, viri illius litteratissimi et in publica re maxime versati, tunc in Urbe commorantis, omnes fere recognoverunt ad nostros usque dies; agitari res effingitur in Lateranensi baptisterio, quod ad amussim lineis redditum est; ac sacramenti administer S. Sylvester papa offertur, iuxta traditionem diu servatam, at historica veritate prorsus destitutam. (1) Constantinus enim ad salutis aeternae fontem accurrit tantum sub vitae exitum, non Romae, sed Nicomediae, (2) uti iam Eusebius monuerat. Cui igitur quum a criticis iudicibus et in hoc argumento aucta sit fides, non inutile erit cedere narrationis locum.

« Principio quidem inaequalis corporis intemperies; — scribit auctor in lib. IV Vitae Constantini — posthaec morbus eum invasit. Itaque ad aquas calidas civitatis suae progressus, inde Helenopolim delatus est, urbem matris suae nomine appellatam: ibique in templo martyrum diu commoratus, supplicationes et preces obtulit Deo. Quumque extremum vitae diem sibi iam imminere sentiret, tempus tandem adesse existimavit, quo totius vitae delicta expiaret; firmissime credens, quaecumque humanitus peccavisset, arcanorum verborum efficacia et salutari lavacro penitus esse delenda. Haec quum apud se reputasset, genu

(1) Cfr. Duchesne, *Liber Pontificalis* I, p. CIX-CXX; Döllinger, *Papstfabeln*, p. 52-61.

(2) P. Albers S. I., *Enchiridion Hist. Eccl. Univ.*, pag. 197; Funk, *Storia della Chiesa*, tradotta da P. Perciballi, pag. 135.

steria. At ecce ultro veniunt Manricus et Ludovicus.

Manricus. — Salvi sitis, sodales festivissimi.

V. — Quid sibi vult contractio isthaec frontis? Expolite istos vulticulos. An non estis iussi cogitationes omnes litterarias apud musaeum deponere?

M. — Cogitationes nostrae litterariae sunt adeo filitudine, ut eas Musae quae sunt in musaeo repleant.

Ludovicus. — Salvete.

V. — Salus est dubia, quando ad acies et pugnas vocamur.

T. — Scilicet crumenae hic impetuntur, non iugula.

L. — Crumena plerisque est pro iugulo, et pecunia pro sanguine ac spiritu... Ceterum in hac fabula, quam video apparatam, nolo ego auctor esse, sed spectator.

C. — Eccur ita?

L. — Quia sum infortunatissimus; semper a ludo discedo victus et spoliatus.

T. — Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi quaerendam esse togam ubi amiseris.

L. — Verum et periculum est, ne dum togam amissam quaero, perdam et tunicam et interulam.

T. — Accidit quidem hoc non raro; sed qui non periclitatur, non ditescit.

L. — Ea est metallicidarum sententia.

V. — Cuiusvis fuerit, certe non possumus nisi quattuor ludere. Sumus quinque: sortiemur, quis futurus fuerit aliorum spectator.

L. — Ego, inquam, et sine sortitione.

V. — Nihil tale: nulli est facienda iniuria; non cuiusquam voluntas id decernet, sed sors: cui primus Rex obtigerit, sedebit otiosus spectator, et, si quid inciderit controversiae, iudex.

C. — Ecce vobis fasciculos duos foliorum integros: alter est Italicus; Gallicus alter.

M. — Italicus hic non videtur iustus.

C. — Quid?

M. — Quoniam desunt decades.

V. — Non solent illi habere, ut Gallici. Chartae enim Italicae et ipsae in quattuor genera sunt seu familias divisae: habent vero aureos nummos, carchesia, baculos, enses; in quaque familia Regem, Equitem, Peditem; proindeque monas, dyas, trias, quaternio, pentas, senio, heptas. Italica folia hic absolvuntur; Gallicis contra, ut nosti, sunt ogdoas, ennea atque decades; deinde Rex, Regina, Pedes in singulis familiis, quae sunt corda, rhembuli, trifolia, vomerculi seu palae aut assicula.

M. — Optime. Quo lusu ludemus?

V. — Triumpho Hispanico, si placet, chartis Gallicis.

C. — Placet, placet.

M. — Sit.

— V. Distributor retinebit sibi indicem chartam, si sit monas, aut imago humana.

M. — Sciamus iam quis erit ludo exclusus.

C. — Probe mones. Cedo folia. Hoc est tuum, Valeri; hoc istius; hoc Theodori; meum hoc.... ipse es Iudex, Manrice.

V. — Malo te mihi iudicem, quam collusorem.

M. — Bona venia, cur istuc, quaeso?

V. — Quia es interdum in ludendo satis vafer et cavillator. Quin imo aiunt maledici artem quandam tenere te componendo folia, ut tibi expediant.

M. — Non habet fraudem mea lusio; sed imperitiae aliorum industria mea videtur impostura. Itaque bene dixisti eos maledicos.

T. — Lusuri sumus bini: duo contra duos; quomodo erimus comparati?

L. — Ego ludi huius fere insciens admodum tibi, Theodore, quem audio esse excellentissimum.

C. — Adde etiam callidissimum.

T. — Non est hic opus electionibus; sorti sunt committenda omnia: quibus obvenerint plura puncta adversus eos pugnabunt, quibus pauciora.

L. — Esto ita: assigna folia.

C. — Ut optaveras. Ego et Valerius ab una stamus parte, contraria tuentur partes isti Ludovicus ac Theodorus.

V. — Sedeamus, uti solet, decussate. Da mihi illam sellam reclinatoriam ut quietius perdam.

C. — Appone scabella. Assideamus. Sortire iam cuius sint primae partes.

V. — Meae sunt. Distribue tu, Theodore.

T. — Quomodo? A sinistra in dexteram; an, Hispanico more, a dextera in sinistram?

V. — Hoc more; quoniam ludo Hispanorum utimur. Reiecisti decades?

T. — Etiam. Quot folia dabo singulis?

V. — Novena; sed quaenam erit sponsio?

L. — Terni in singulas manus denarii cum geminatione sponsionis.

T. — Sensim, Ludovice mi; nimium properas. Non esset is ludus, sed furor, ubi tantum pecuniae veniret in periculum. Quomodo potes oblectari in anxietate illa, ne tot nummi tibi pereant? Denarii singuli sufficient, et actus sponsionis erit dimidii, nempe assium quinque.

V. — Recte consulis: ita nec nihil ludemus, quod est insipidum; nec quid doleat, quod est acerbum.

T. — Habetis singuli novena folia? Cordium est familia dominatrix; et haec Regina est mea. Augeo sponsionem.

V. — Ludum habeo dissipatum, et male cohaerentem: cedo tibi.

C. — Et ego item. Distribue tu, Ludovice.

(Ad proximum numerum).

ACTA PONTIFICIA

Sanctissimi Domini Nostri Pii Divina Providentia Papae X Epistola Encyclica ad Episcopos Germaniae

DE CONSOCIATIONIBUS OPIFICUM.

Singulari quadam caritate benevolentiae erga Germaniae catholicos, qui, huic Apostolicae Sedi summa fide atque obsequio devincti, generose ac fortiter contendere pro Ecclesia consueverunt, impulsi sumus, Venerabiles Fratres, omne studium curamque convertere ad eam excutiendam controversiam, quae inter eos est, de consociationibus opificum: de qua quidem controversia iam pluries Nos proximis annis cum plerique vestrum tum prudentes et graves viri utriusque partis edocuerant. Atque eo studiosius incubuimus ad rem, quia pro Apostolici officii conscientia intelligimus sacrosanctum Nostrum esse munus eniti et efficere, ut doctrinam catholicam hi Nobis dilecti filii sinceram et integram servent, nec ullo pacto sinere, ut ipsa eorum Fides periclitetur. Nisi enim mature excitentur ad vigilandum, patet periculum sic esse, ne paullatim et quasi imprudenter in vago quoddam nec definito genere christianae religionis acquiescant, quae *interconfessionalis* dici solet, et cum inani communitatis christianae commendatione diffunditur, cum tamen manifesto nihil ea sit praedicationi Iesu Christi magis contrarium. Accedit quod, cum maxime Nobis in optatis sit catholicorum fovere et firmare concordiam, amoveri quaslibet volumus causas dissensionum, quae bonorum vires distrahendo, non possunt, nisi adversariis Religionis, prodesse: quia etiam cupimus optamusque, ut cum ipsis civibus a professione catholica alienis nostri eam pacem colant, sine qua nec disciplina societatis humanae nec prosperitas civitatis queat consistere. — Quamvis autem, ut diximus, statum huius causae haberemus cognitum, tamen placuit, antequam eam diiudicaremus, uniuscuiusque vestrum, Venerabiles Fratres, exquirere sententiam: vosque rogantibus Nobis ea quidem diligentia ac sollicitudine singuli respondistis quae gravitati quaestionis erat consentanea.

Itaque primo loco edicimus catholicorum omnium officium esse et quidem in consuetudine vitae tum privata tum communi et publica sancte inviolateque servandum, tenere firmiter profiterique non timide christianae veritatis principia, Ecclesiae Catholicae magisterio tradita, ea praesertim quae Decessor Noster sapientissime in Encyclicis Litteris *Rerum novarum* exposuit; quaeque maxime et Episcopos Borussiae, qui anno MCM Fuldam convenerant, in suis consultis secutos esse scimus, et vosmet ipsos, rescribentes Nobis quid de hac quaestione sentiretis, summatim complexos esse videmus.

Videlicet quidquid homo christianus agat, etiam in ordine rerum terrenarum, non ei licere bona negligere quae sunt supra naturam, immo oportere, ad summum bonum tamquam ad ultimum finem ex christianae sapientiae praescriptis, omnia dirigat: omnes autem actiones eius, quatenus bonae aut malae sunt in genere morum, id est cum iure naturali et divino congruunt aut discrepant, iudicio et iurisdictioni Ecclesiae subesse. — Quicumque vel singuli vel consociati christiano glorientur nomine, non eos debere, si officii sui meminerint, inimicitias simultatesque alere inter ordines civium, sed pacem caritatemque mutuam. — Causam socialem controversiasque ei causae subiectas de ratione spatioque operae, de modo salarii, de voluntaria cessatione opificum non mere oeconomicae esse naturae, proptereaque eiusmodi, quae componi, posthabita Ecclesiae auctoritate, possint; « quum contra verissimum sit eam (quae« stionem socialem) moralem in primis et religiosam esse, « ob eamque rem ex lege morum potissimum et religionis « iudicio dirimendam ». (1)

Iam, quod ad societates operariorum attinet, quamquam iis propositum est commoda huius vitae comparare sociis, tamen maxime probandae, aptissimaeque omnium ad veram solidamque sociorum utilitatem illae sunt habendae, quae praecipue religionis catholicae fundamento constitutae sunt et Ecclesiam aperte sequuntur ducem: id quod pluries Nosmet ipsi, ut ex diversis gentibus occasio oblata est, declaravimus. Ex quo illud consequitur, ut consociationes huiusmodi confessionis, ut aiunt, catholicae, in regionibus catholicorum certe ac praeterea in aliis omnibus, ubicumque per eas variis sociorum necessitatibus consuli posse videatur, institui atque omni ope adiuvari oportent. Neque vero, — si de iis consociationibus agitur, quae causam religionis et morum directe aut oblique contingant — res foret quae probari ullo modo posset, in iis ipsis regionibus, quas modo memoravimus, fovere et propagare velle consociationes mixtas, id est, quae ex catholicis et acatholicis conflentur. Etenim, ut alia omittamus, in magnis sane periculis ob societates huius generis versantur aut certe versari possunt nostrorum et integritas Fidei et iusta obtemperatio legibus praeceptisque Ecclesiae catholicae: quorum quidem periculorum etiam in pluribus e vestris de hac quaestione responsis, Venerabiles Fratres, apertam significationem legimus.

Nos igitur mere catholicas, quotquot sunt in Germania, consociationes opificum perlibenter omni ornamus laude, cupimusque bene evenire quidquid nituntur in commodum multitudinis operariae, laetioraque semper eis optamus incrementa. Verumtamen, hoc cum dicimus, non negamus fas esse catholicis, ut meliorem opifici fortunam, aequiorem mercedis et laboris conditionem quaerant, aut alia quavis honestae utilitatis causa, communiter cum acatholicis, cautione adhibita, laborare pro communi bono. Sed eius rei gratia, malumus catholicas societates et acatholicas iungi inter se foedere per illum opportunum inventum, quod *Cartel* dicitur.

Hic autem, Venerabiles Fratres, non pauci a Nobis petistis, ut Syndicatus christianos qui appellantur, uti hodie in vestris dioecesibus costituti sunt, per Nos vobis tolerare liceat, propterea quod et numerum opificum longe maiorem, quam consociationes mere catholicae, complectuntur, et magna, si id non liceret, essent incommoda secutura. Cui Nos petitioni, respicientes peculiarem rei catholicae rationem in Germania, putamus concedendum, declaramusque tolerari posse, et permitti catholicis, ut eas quoque societates mixtas, quae in vestris sunt dioecesibus, participent, quoad ex novis rerum adiunctis non desinat huiusmodi tolerantia aut opportuna esse aut iusta; ita tamen, si cautiones adhibeantur idoneae ad declinanda pericula, quae in eius generis consociationibus inesse diximus. Quarum cautionum haec praecipua sunt capita. — Primum omnium, curandum est, ut qui opifices catholici horum Syndicatuum participes sunt, iidem catholicis operariorum societatibus, quae *Arbeitervereine* appellatione notantur, sint adscripti. Quod si ob hanc causam debeant alicuius rei, praecipue pecuniae, iacturam facere, pro certo habemus, eos, ut sunt incolumitatis fidei suae studiosi, non invite facturos. Etenim feliciter usu venit, ut hae Consociationes catholicae, adnitente Clero cuius ductu vigiliaque gubernantur, plurimum valeant ad sinceritatem fidei, ad integritatem morum tuendam in sociis atque ad alendos eorum religiosos spiritus multiplici exercitatione pietatis. Quare qui consociationibus hisce moderantur, non est dubium, quin, gnari temporum, velint, praesertim de iustitiae et caritatis officiis, ea praecepta et praescripta tradere operariis, quae his necessarium

(1) Epist. Encycl. *Graves de communi.*

fle[illegible], veniam a Deo supplex po[illegible] confitens in ipso Martyrio: qu[illegible] impositionem cum solemni pr[illegible] meruit accipere. Hinc ad sub- u[illegible] convocatis Episcopis, sic[illegible] tempus quod in[illegible] cupiditate a[illegible] salutem in[illegible] ut signum illud, qu[illegible], nos quoque perci- pi[illegible] parti- ci[illegible] statueram id agere in flu[illegible] ad exem- pl[illegible] memoratur. So[illegible] utilia [illegible] Pr[illegible]tatio. Nam si qui- de[illegible] me diutius v[illegible] decretum est [illegible] Dei [illegible] omnibus [illegible] leges [illegible] sint Dei [illegible] ra[illegible] et candidissimo in lecto accubuit, nec purpuram contingere amplius voluit... Porro haec omnia gerebantur in maxima illa so- lemnitate venerandae et sacratissimae Pentecostes; quae septenario hebdomadum numero decorata, unitate obsignatur. In qua et communis Servatoris ascensum in caelos et Sancti Spiritus in terras descensum contigisse, sacrae litterae testantur.

In ea igitur solemnitate Imperator haec dixi- sset atque consecutus, ultima tandem die, quam si quis omnium festivitatum maximam vocet, haud- quaquam meo iudicio aberraverit, circa meridiem migravit ad Dominum». — Erat rep. sal. annus CCCXXXVII.

***

Lectorum denique in mentem revocamus, ta- bulam eorum oculis hic hodie subiectam, ut eas, quas in sup. an. fasc. X et XI edidimus, aere ma- gnifice excusam, mensura cm. 118 × 84, cuius Romae exemplaria unus possidet Ioannes Panatta, posse ad suae domus ornamentum optimum a nobis haberi, dummodo subnotationis pretio Vocis Urbis commentario in an. MCMXIII constituto solum libellae octo additae fuerint.

Qui dubitet utrum oporteat Deum venerari aut parentes honorare, non indiget ratione, sed poena.

ARISTOT. *Topic.*, VIII.

AD NOVENSILES ALTARIS MINISTROS

Cave ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum.
(*Deut.*, IV, 23).

Pacto perenni te penitus Deo
nuper dedisti, Mysta novensilis;
Minister intrasti in potentem
Militiam Domini Dominique.

Solemne pactum! non violabile
cupiditatum tartareo impetu,
nec multiformis Vanitatis
insidiis stimuloque nequam.

Solemne pactum quot petet acribus
Gehenna telis, frangere idoneis!
Effrena certabit Voluptas,
Ambitio, tumidique Honores.

Solemne pactum rodet in asperis
pectus labascens actibus, et nimis
quaesita Libertas, Teporque
obsequio Domini repugnans.

Solemne pactum frangere ne cadas
semper timendi iussa Dei palam;
quae tuta constanter cruore
vel proprio studeas tueri.

Solemne pactum rumpere ne velis
et ipsa clamat turba fidelium;
quo namque confracto, his ruina,
non via, sal, neque lumen esses.

Praeceps abyssum vergit in improbam
gyro probroso Mundus, inania
tenaciter capiat superbus;
hiscit ubique minax vorago.

Nequis maligno cedere tempori.
Nunquam peracti foederis immemor,
resarcientis cuncta Christi
tu refove populos amore.

Pulchrum Mariae, gignere virgines
natae, virentum in corde coles tuo,
cuius sub umbra Castitatis
lilia perpetuo nitescant.

Papam (Piorum nunc decimum) et simul
quos ille sacros ungat Episcopos
vel maximi semper putabis.
Pace ita perpetuo fruere.

Vici in Hispania.

I. FONTS.

Attamen, ut Novitii seu Probandi ad supradictam professionem aut consecrationem aut promissionem admitti queant, oportet;

1. — Ut novitiatum seu probationem canonice inceperint;

2. — Superior, qui Novitium seu Probandum ad professionem vel consecrationem aut promissionem admittit, sit ille qui monasterium vel novitiatus aut probandatus domum actu regat;

3. — Formula professionis vel consecrationis aut promissionis sit eadem quae in Instituto extra casum aegritudinis in usu est; et vota, si nuncupentur, sine temporis determinatione aut perpetuitate pronuntientur;

4. — Qui huiusmodi professionem, consecrationem vel promissionem emiserit, particeps erit omnium omnino indulgentiarum, suffragiorum et gratiarum, quae Religiosi vere professi in eodem Instituto decedentes consequuntur; eidem autem plenaria peccatorum suorum indulgentia et remissio in forma Iubilari misericorditer in Domino conceditur;

5. — Haec professio vel consecratio aut promissio, praeter gratias in praecedenti articulo enuntiatas, nullum omnino alium producit effectum. Proinde:

A) Si Novitius seu Probandus post huiusmodi professionem vel consecrationem aut promissionem intestatus decedat, Institutum nulla bona vel iura ad ipsum pertinentia sibi vindicare poterit;

B) Si convalescat antequam tempus novitiatus seu probandatus expiret, in eadem omnino conditione versatur ac si nullam professionem emisisset; ideoque: *a)* libere, si velit, ad saeculum redire poterit; et *b)* Superiores illum dimittere valent; *c)* totum novitiatus seu probandatus tempus in singulis Institutis definitum, licet si ultra annum, explere debet; *d)* hoc tempore expleto, si perseveret, nova professio seu consecratio vel promissio erit emittenda.

(Ex decr. d. x mens. Septembr. MCMXII).

DIARIUM VATICANUM

(Mense Decembri MCMXII).

Coram SSmo. admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites, aliosque viros, qui sui quisque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Pontificium Collegium Pium Latinum Americanum de Urbe; De Bulow Princeps eiusque uxor; Rogerus De Dampierre, Sancti Laurentii Dux; Victoria ex Urbanis Principibus Neapoli; De Masin, Vicecomes; Paolozzi, Comes; De Ruffino, Marchionissa; De Cassano-Zunica, Princeps; Caffarelli, Urbanus Dux eiusque uxor; Consilium maximum Societatis Iuvenum Catholicorum in Italia; Sacer Purpuratorum Senatus aulicique omnes bona omina in novum annum Summo Pontifici offerentes.

Pontificiae electiones.

In Consistorio habito d. II mens. Decembris MDCCCCXII Purpura decoratur rmus. dnus. CAROLUS DE HORNIG, episcopus Veszprimien. Praeterea viduatis Ecclesiis provisum est prouti sequitur: Ad metropolitanam eccl. de Guadalaxara promovetur r. p. d. Franciscus Orozco Jimenez, episc. de Chiapaz; ad metr. eccl. Lugdunensem r. p. d. Hector Irenaeus Sevin, episc. Catalaunen.; ad metr. eccl. Coloniensem r. p. d. Felix de Hartmann, episc. Monasterien.; ad tit. eccl. Epiphanien. transfertur r. p. d. Astenius del Campo y Monasterio, episc. de Caceres; ad tit. eccl. Echinen. r. p. d. Franciscus Simon y Rodenas, episc. S. Marthae; ad tit. eccl. Himerien. r. p. d. Andreas Masera, episc. Bugellen.; ad cathedr. eccl. Faentinam r. p. d. Vincentius Bacchi, episc. tit. Myndius; ad cathedr. eccl. Anagninam eligitur r. p. d. Silvius Gasperini, Vicarius capit. Spoletan.; ad cathedr. eccl. Bugellensem r. p. d. Natalis Serafino, Abbas Nostrae Dominae de Remedio, Genuae; ad cathedr. eccl. Tabasquen. r. d. Antonius Hernandez, Vic. Gen. dioec. de Chialpa; ad eccl. tit. Comanen. r. p. d. Adam Senger, Vic. Gen. Bambergen.

— Per decreta S. Congnis. Consistorialis praefecti sunt: Tit. eccl. episc. Titopolitanae sac. Eduardus Iosephus Hanna dioec. Roffensis in America, qui simul constitutus est auxiliaris rmi. dni. Patritii Gulielmi Riordan, archiepiscopi S. Francisci in California; tit. eccl. Metellopolitanae rmus. d. Iacobus Carroll, hactenus episc. Novae Segobiae; cathedr. eccl. Sancti Severi rmus. d. Caietanus Pizzi, hactenus ep. Laquedonien.; cathedr. eccl. Brixinensi rmus. d. Franciscus Egger, hactenus episc. tit. Laranden.; tit. eccl. archiepisc. Cyrrensi rmus. d. Ioachim Iosephus Vieira, nuperrime nominatus episc. tit. Imerien.

Brevi apostolico denique r. d. Patritius Phelan, Vic. gen. dioec. Melburnensis, episc. Salien. in Australia dictus est.

— R. p. d. Eugenius Pacelli, Pro-secretarius S. Congnis. Negotiorum ecclesiasticorum extra ordinem, inter Consultores S. Congregationis S. Officii refertur.

— Rmus. dnus. Henricus Gasparri ad Brasiliensem apostolicam legationem; rmus. dnus. Emanuel de Sarzana ad Belgicam; rmus. dnus. Laurentius Schioppa ad Bavaricam; rmus. dnus. Iosephus Apap - Bologna ad Hispanicam adicuntur.

ANNALES

Annus MCMXII.

Qui nuper praeteriit annus MCMXII peculiari nota ex armorum fragore distinctus est. Bella postrema quibus implicatas Europae civitates iamdiu videramus, uti Hispano-americanum, Anglo-boerum, Russo-iaponicum et nuperrimum Italo-turcicum, extra Europam pugnata fuerant; huiusmodi vero prope dicam Europae immunitas, cui assueveramus, anno MCMXII quaestione illa Orientali violata est, quae per Berolinense foedus soluta praedicabatur, at cineribus nunquam reapse extinctis, vehementer atque improviso surrexit. Gravis ille Bosphori aeger curis omnis generis, tum blandis tum acerbis, subiectus erat, at vero tam parum efficacibus, ut Europaearum civitatum gubernia pro se primum, ac deinde pro Europae universae bono chirurgicis tractationibus operam dare coacta fuerint.

Annus itaque MCMXII ob legatorum ex omni Europa conventum Londini Idibus Decembris congregatum insignis praecipue evadet, ex quo in novum ordinem Balcanica regio adducetur... si optatos fructus ex animorum concordia carpere datum fuerit.

aut utile sit probe novisse, ut in Syndicatibus recte possint et secundum doctrinae catholicae principia versari.

Praeterea Syndicatus iidem — ut sint tales, quibus catholici dare nomen possint — necesse est ab omni se contineant vel ratione vel re quae cum doctrinis mandatisque Ecclesiae legitimaeve potestatis sacrae non conveniat: itemque ne quid minus probandum ex hoc capite aut scripta aut dicta aut facta eorum praebeant. Quare sacrorum Antistites officii ducant sanctissimi, observare sedulo, quemadmodum hae societates se gerant, et vigilare, ne catholici homines ex earum communione aliquid detrimenti capiant. Ipsi autem catholici Syndicatibus adscripti ne umquam siverint, ut Syndicatus, etiam qua tales, in curandis terrenis rebus ea profiteantur aut faciant, quae quocumque modo contraria sint praeceptis supremo Ecclesiae magisterio traditis, iisque praesertim quae supra memoravimus. Ob eamque rem quoties de rebus attingentibus mores, hoc est de iustitia aut caritate, quaestiones exoriantur, vigilantissime attendant Episcopi, ne fideles catholicam morum disciplinam neglegant, neve ab ea transversum unguem discedant.

Equidem certum habemus, Venerabiles Fratres, fore ut quaecumque a Nobis praescripta sunt, ea vos religiose inviolateque servanda curetis, Neque diligenter et assidue de re tanti momenti curationem faciatis. Quoniam vero hanc Nobis controversiam commissam, eiusque iudicium, consultis Episcopis, Nostrum adhibetur, praecipimus bonis quotcumque numerantur in catholicis, ut eadem de re iam nunc omni inter se disceptatione abstineant; qui quidem, iuvat confidere, ita facturi sunt, ut, fraternae servientes caritati, pleneque obsequentes auctoritati Nostrae suorumque Pastorum, integro ex animo efficiant quae iubemus. Quod si qua inter eos forte difficultas oriatur, quo modo dissolvenda ea sit, habent in promptu: adeant Episcopos suos consultum, iique rem ad Apostolicam hanc Sedem deferent, a qua diiudicabitur. Quod reliquum est — et ex iis quae diximus, facile colligitur — quemadmodum ex una parte nemini fas esset insimulare de suspecta Fide eoque impugnare nomine qui, constantes in defendendis doctrinis iuribusque Ecclesiae, tamen recto consilio volunt de Syndicatibus mixtis esse et sunt, ubi pro locorum rationibus potestati sacrae visum est Syndicatus huiusmodi, certis adhibitis cautionibus, esse permittere: item, altera ex parte valde improbandum foret, infensos insectari consociationes mere catholicas — quod genus contra omni est ope adiuvandum ac provehendum — atque adlaborare velle et quasi imponere *interconfessionale*, quod aiunt, genus, idque per speciem quoque ut redigantur ad unam eandemque formam omnes, quotquot sunt in singulis dioecesibus, catholicorum societates.

Interea, dum pro Germania catholica, ut magnos habeat in re et religiosa et civili progressus, vota facimus, ea ut feliciter eveniant, singularem Dei omnipotentis opem et Virginis Matris Dei, quae ipsa Regina pacis est, patrocinium genti dilectae imploramus: atque auspicem divinorum munerum et eandem praecipuae benevolentiae Nostrae testem, Apostolicam benedictionem vobis, dilecte Fili Noster et Venerabiles Fratres, vestroque Clero et populo amantissime impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XXIV mensis Septembris MCMXII, Pontificatus Nostri anno decimo.

PIVS PP. X.

Durando fieri quaedam maiora videmus
Vulnera, quae melius non tetigisse fuit.

OVID., *Ex Ponto*, III, 7.

EX SACRIS CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

Ex Congregatione S. Officii.

Per decretum d. VII mens. Septembr. MCMXII damnatur, proscribitur et in Indicem librorum prohibitorum referri mandatur opus, cui titulus: *Cenni biografici della Serva di Dio Paola Mandatori Sacchetti per Valeriano Abb. Ferracci, parroco in Vallecorsa.* (*Roma, Tip. Sociale Polizzi e Valentini, 1905*). — Insuper reprobatur ac proscribitur inscriptio: *Un portrait merveilleux*, apposita imagini SS. Cordis Iesu, editae a Petro Brion (*26, Rue Auguste Merillon. — Bordeaux*).

Ex Congregatione pro Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis.

De pensionibus in Lusitania a publico aerario clero assignatis.

Quum quaestio S. Sedi proposita sit de pensionibus in Lusitania e publico aerario vi iniquae legis *de Separatione* clero assignatis, Beatissimus Pater, exquisita prius sententia peculiaris coetus Patrum Cardinalium e S. Congregatione pro Negotiis Ecclesiasticis extraordinariis, referente eiusdem S. Congregationis Pro-Secretario, declarandum esse iussit: praedictam legem, iam Litteris encyclicis « Iamdudum » diei XXIV mens. Maii anni proxime elapsi sollemniter damnatam, ab omnibus esse reiiciendam: item improbandum esse recens Reipublicae decretum diei X mens. Iulii huius anni, quod episcoporum auctoritatem laedit, curionesque, qui pensiones accipiant, in sacro ipso munere perfungendo ab oboedientia erga legitimos praepositos suos avertere ac iurisdictioni civilis potestatis iniuste subiicere nititur; sacri ordinis viros, qui eisdem pensionibus a Gubernio oblatis mira constantia magnoque animo renuntiarunt, summis laudibus decorandos; eorum vero qui, egestate forte impulsi, ad quam iniqua lege misere redacti sunt, ad vitam sustentandam illas acceperint, quum hoc tamen apud fideles Lusitanos, ob singulares temporis, loci ac personarum conditiones, multum habeat offensionis, officium esse ut scandalum amoveant, qua de re stent mandatis episcopi.

(Ex decr. d. XII mens. Octobr. MCMXII).

Ex Congregatione de Religiosis.

De professione religiosa in mortis periculo permittenda.

In quocumque Ordine, vel quavis Congregatione aut Societate Religiosa, vel monasterio sive virorum sive mulierum, vel etiam in Institutis in quibus, quamvis vota non emittantur, in communi tamen vita agitur more Religiosorum, licet exinde Novitios, seu Probandos, qui medici iudicio graviter aegrotent, adeo ut in mortis articulo constituti existimentur, ad professionem vel consecrationem aut promissionem iuxta proprias Regulas seu Constitutiones admittere, quamvis tempus novitiatus vel probationis nondum expleverint.

Dux, ex intimis Austrorum Imperatoris consiliariis, Dresdae in urbe natus d. XXIV mens. Aprilis MDCCCXXVIII.

— d. XXVII Romae septuagesimum octavum vitae annum agens decedit Petrus Lacava, publici Italorum coetus legibus ferendis decanus, iamque non semel supremi administrorum consilii particeps.

— d. XXX Stuttgardiae subita morte extinguitur Kiderlen Waechter, Germanorum in Imperio negotiorum ad exteros administer.

LIBRI RECENS DONO ACCEPTI

Sociorum et lectorum in mentem revocamus, libros recens editos atque ad nos missos, ut in Voce Urbis *eorum notitia detur, neque hoc ipso a nobis commendari, neque apud administratorem nostrum, nisi contra aperte declaretur, venumdari. Si quis alterum eorum sibi cupiat, petat necesse est ab editore, quem semper indicamus.*

Dott. G. B. Bellissima, Professore di lettere Latine e Greche nel R. Liceo di Siena. *Il ponte Romano di Albium Ingaunum.* Memoria archeologica con due incisioni. — Senis, ex Soc. Ed. Giuntini. (Ven. lib. 1,50).

Corpusculum Inscriptionum Latinarum. Confecit Ioannes Bellissima, Professor litterarum Latinarum et Graecarum in Lycaeo Senensi. — Senis edid. Iuntinus et Bentivolus. (Ven. lib. 1).

P. Piacenza. *In tres tabellas Occurrentiae et Concurrentiae a S. R. C. noviter editae et in earum rubrica Commentarium, addita appendice decretorum recentiorum cum notis.* — Romae edid. Desclée et Soc. (Ven. lib. 2,50).

A. Gasparri. *Tabulae perpetuae pro Divino Officio recitando Missaque celebranda iuxta novas rubricas SSmi. Dni. N. Pii PP. X iussu editas, ac novissima Decreta S. R. C.* — Indidem. (Ven. lib. 0,75).

P. De Carlo C. *Instructio pro Tonsuram et ordines recepturis,* ad mentem P. Aloisii Togni, iuxta RR. Pontificum et SS. Congregationum recentiora decreta. — Indidem. (Ven. lib. 2,50).

Mons. Geremia Bonomelli, Vescovo di Cremona. *L'obbedienza dei Cattolici alle Podestà terrene.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *Religione, si; Chiesa, no.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *La morale senza Dio.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *L'emigrazione.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *Capitale e lavoro.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *Liberalismo ed equivoci.* — Seconda edizione. — Indidem. (Ven. lib. 0.60).

Id. *Il clero e la società moderna.* — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

Id. *Cause della miscredenza moderna e rimedi. La libertà di pensiero.* — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

M. Mulock. *Miss Lycheet (Sorellina).* Racconto inglese per i ragazzi. — Indidem (Ven. lib. 2).

Amy Steedman. *Perle nascoste.* (Storie e leggende d'Italia per piccoli e per grandi). Traduzione dall'inglese di Maria Adelaide Colombo. — Indidem. (Ven. lib. 2,50).

T. Bailey Aldrich. *La storia di un cattivo soggetto.* Racconto americano per i ragazzi, riccamente illustrato da A. B. Frost. — Indidem (Ven. lib. 2).

Mons. Giambattista Menghini. *Norme pratiche e note illustrative per l'uso del Breviario e del Messale Romano* secondo la costituzione « Divino afflatu », le tre nuove Tabelle per l'occorrenza e la concorrenza, e le ultime disposizioni della Sacra Congregazione dei Riti. — Editio III. — Indidem. (Ven. lib. 0,60).

AENIGMATA

I.

Integer ecce tibi subigas qui cuspide naves
  Incursus hostis vel superare queas.
Verum si a *toto* studeas *cor* vellere, lector,
  Conspice: Aegeis insula surgit aquis.

II.

Dant vitam saltus; nemorali nutrior esca,
  Quam natura mihi prodiga donat, agris
Demoror in terris, sed spiritus aëra scandit:
  Hic alas errat qui me adhibere putat.
Me latet utilitas damnis an aequa resurgat,
  Et si illata premam damna aliena bonis.
Novi ego si calidos hostis mox obsidet artus,
  Vim minime robur tendere posse meum.
Vitali dum luce fruor, mihi construo viles
  Ipse pyras, vivum me monumenta tegunt.
Exhorretque virum tumulati dextera tactum,
  Meque, timens, audet tangere nulla manus.
Noscit ubi extinctum tenebrosa et sede sepultum,
  Ad lucem revocat, qui sine luce iacet:
Instrumenta manu magica velut arte premendo,
  E saxo vita me facit ille frui.

A. Epiro.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Doctorem IOSEPHUM FORNARI, Commentarii moderatorem *(Roma, via del Governo Vecchio, 96)* miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

ALOISII CLASII
LUSUS PASTORALES
(Latine vertit IOANNES BATTANI).

Aenigmata an. XV, n. X proposita his respondent:

(1) **Subter fugia fuge = Subterfugia fuge.**
(2) **Dolium.**

Ea rite soluta miserunt:

F. Arnori, *Mediolano.* — R. Richi, *Traianopoli.* — Leop. Brondel, *Brugis.* — Petrus Tergestinus - Paulinus a S. Iosepho, *Barcinone.* — Alois. Perraud, *Lutetiae Parisiorum.* — Vinc. Starace, *Neapoli.* — Ad. Kozlowski, *Petricovia.* — Lud. Goux, *Bituricis.* — Leon. Feher, *Chicagine.* — Iac. Menendez, *Madrito.* — Alois. Geyer, *Ratisbona.* — F. X. Ghion, *Ostunio.* — Rich. Müller, *Berolino.* — Claudius Lucensis — I. Ortiz, *Morelia.* — Iac. Gomez, *Caesaraugusta.* — P. Prado *Venetiis.* — Alb. Kain, *Lublino.* — F. Wawer, *Marianopoli.* — Lud. Dubois, *Massilia.* — E. Burg, *Monachio.*

Sortitus est praemium:

LEONARDUS FEHER,

ad quem missum est opus, cui titulus:

THOMAE VALLAURI
HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus

Romae, ex officina *Societatis Editricis Romanae.*

***

Quomodo autem ad rem ventum est?

Quin per superiorem mensem Octobrem de pace inter Italos atque Turcas disceptatur, moraeque trahuntur ea praesertim de causa, quod magna cum difficultate formula inveniretur de Libyae cum Italico regno adnexione Turcis acceptabilis, quattuor Balkanici Status, peculiaris foederis vinculis inter se coniuncti, post novas caedes a Turcis Kocianae in Bulgaros, Sienicae autem ac Bielopolis in Serbos patratas, arma expedierunt, contra quae Turcae propugnaculum satis munitum opponere autumabant si amplas legum reformationes per se primum ac deinde per Austrorum Ruthenorumque imperium Balkanicis populis graviter spondebant. Sero ac frustra tamen; socii enim viribus suis confisi, ab ipsa Europa non satis aestimatis, sollicitationibus intercessionibusque despectis, bellum intulerunt.

Quod quidem, per mensem unum cum dimidio protractum, usque ad armorum inducias in Ciatalgiae munitionibus, victoriarum seriem constituit quamquam multa cum sanguinis effusione tum Bulgaris, qui per Kirkilisse et Lule Burgas fortissimis Turcarum munimentis expugnatis, et Adrianopoli urbe obsidione cincta, ad Ciatalgiae arces pervenerunt; tum Serbis, qui Kumanovo oppido capto, Novibazar, veteremque Serbiam occuparunt atque Dyrrachium usque, ad Adriaticum mare, feliciter sunt progressi; Graeci, Elassona victa, Thessalonicam ceperunt et ad Janninam pervenere; dum Nigrimontis incolae ad Scodram castra ponere valent. Hac autem stante induciae a consociatis populis, Graecis excepto, cum Turcis sunt pactae, ac Londini de pace novoque Balkanicae regionis ordine est coeptum.

***

Non vero firmandae in orbe pacis unica haec quaestio per annum mota; quin imo et eventus alii considerandi huiusmodi animum sanxerunt. Ut regum administrorumque conventus praetereamus, commemorare hic satis sit et triplex foedus inter Germaniam, Austriam et Italiam postremis hisce diebus renovatum; et navalem pactionem inter Gallos et Russos mense Iunio conclusam; et condictum, navale pariter, positum inter ipsos Gallos et Anglos, unde mense Augusto Gallorum classis in mari Mediterraneo e loco mota est; compositionem denique in quam Hispani et Galli de Mauritano imperio convenerunt unde tandem aliquando Africi illius imperii quietem sperare licet.

Faxit Deus ut communibus optatis facta respondeant, utque populi omnes — primique Itali nos, qui anno MCMXII civitatem nostram tam prospere auctam vidimus — ad sui quisque humani civilisque cultus incrementum, remotis procul bellis, anno MCMXIII tranquille perducantur!

PUBLICI PER ORBEM COETUS
legibus ferendis

In **Anglia** navalis rei administer Churchill rogationem legis obtulit de classiariorum agmine augendo.

In **Austria** rationes acceptorum et expensarum ratae habitae; rogatio legis de militia instauranda, post acerrimam disceptationem, pariter approbata; Krobatin imperator bellicae rei administer suffectus, loco Auffenberg imperatoris, munere se abdicantis.

In **Gallia** de peditum copiis reformandis lata lex.

In **Germania** Bethmann Hollweg, administrorum praefectus, rationes renovandi foederis cum Austria et Italia facunde exposuit.

In **Hispania** compositio de Mauritanis rebus cum Gallia inita sancitur.

In **Iaponia** novum administrorum collegium compositum Katsura-Goto-Kalosaita.

In **Italia** a Senatu foedus cum Turcarum imperio sollemniter confirmatum.

In **Russia** novi coetus sessiones inchoatae Kokowzowii primi administri fusa et aequanimi oratione circa civitatis atque exterarum rerum statum. Makaroffius internis negotiis administer a Maklakoff gubernatore substitutus.

PER ORBEM

Die III mens. Decembris MCMXII ex Madagascar insula nunciatur Nossi - Be regio vehementissima procella fuisse longe lateque vastata. Octoginta hominum victimae lugentur.

— d. VII Madriti publicae institutionis administer Alba ex automobilis currus, quo vehebatur, offensu quodam, fractum brachii os reportat.

In oppido Moncalieri ad Augustam Taurinorum scelesta furum manus sepulcrum Elisabeth, Genuensis ducissae, maternae Italici regis aviae, recens vita functae, noctu violat.

— d. X doctorum virorum coetus ad Nobelia praemia adsignanda constitutus, decernit nemini hoc anno praemium de pace tribuendum.

— d. XI Monachii senectute confectus ac late defletus obit Luitpoldus princeps, regia maiestatis officia, pro Othone patruo mente capto, ab anno MDCCCLXXXVI gerens in Bavarico regno. Natus erat Herbipoli (vulgo *Würtzbourg*) in urbe d. XII mens. Martii MDCCCXXI. Aloisius filius natu maximus in potestate ei succedit.

— d. XVI, Tergeste, Austriaci populi monumentum Elisabeth imperatrici, nefarie aliquot ante annos in Helvetia interemptae, sollemni ritu inauguratur.

— d. XVIII Montis Hannoniae (vulgo *Mons*) athenaeum fortuito incendio graviter pessumdatur.

— d. XX flammis pariter fere omnino absumuntur Nannetense theatrum, cui a renascente arte nomen, musicesque schola eidem adnexa.

— d. XXII similia contingunt notissimis vitreae artis officinis Murano in insula ad Venetias positis.

— d. XXIV septuaginta et quatuor annos natus Lutetiae Parisiorum naturae concedit Eduardus Detaille pictor, qui Meissonieri illius discipulus, bellicas actiones et ipse penicillo reddere dilexit, ob quas sibi popularem auram multam acquisivit.

— d. XXVI Vindobonae esse desinit Georgius Constantinus Czartoryski, De Klewan et Zukow

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

praeter **Officium nuntiorum et publicae rerum praedicationis, tum per Italiam omnem, tum apud exteras gentes,** quo facilius satisfaceret pluribus et Diurnorum suorum, et VOCIS URBIS commentarii sociis et lectoribus requirentibus consultationes, consilia, explanationes, sollicitationes apud forenses aut civiles magistratus, aptum quoque recens instituit

OFFICIUM CONSULTORUM ET PATROCINII,

quod eximiis iuris peritis concredidit.

Huiusmodi officii peculiare munus imprimis datum est, ea apud Curias quaslibet et publicas administrationes procurandi, quae in commodum Sacerdotum in eorumque iurium omnium tutelam cedere maxime possint, uti parochialium congruarum supplementa, cultualium expensarum solutionem, regalium placitorum expeditionem, redituum conversionem, potestatem hereditatum vel aliarum liberalitatum excipiendarum, docendi facultatem, etc.

PRO OMNIBUS

Diligentia in opere - Temperantia in pretio

AD ROMIAM

ACTIO DRAMATICA

versibus plautinis composita et in tres actus distributa.

VITULUS.

Heia quid est?

VELOX.

Statis loquentes?

VITULUS.

Currite!

Multi christiani sunt rapti in vincula.

Sic imperator profecturus imperat -

1. Quid?

2. Estne?

VITULUS.

Certe!

4. Milites Maxentii?...

VELOX.

Adest et ipse bellicis iam vestibus

Indutus...

1. Attamen...

VITULUS.

Cives huc colligit.

2. Istis ut esset pressus sed angustiis

Romanos territat, Christianos petit,

Suos fidissimos sic pravus provocat.

3. Quanam de causa?

VITULUS.

Dicunt maiestatis reos!

Sed ipse incusat, damnat et Maxentius!

VITULUS.

Adsunt epistolae, sunt testimonia!

(Voces hic e longe exaudiuntur):

« Sit impiis mors! Ducantur ad bestias! »

1. In quod fatale tempus incidimus,

2. Tace, sis!

3. Omnia supervasere milites!

4. Oh! tempus omnium perquam turpissimum!

1. Maxentius!

2. Refert quod hic iudicium?

3. Qui vultus! Ira fremens, tumidus, ferox...

OMNES.

Audistin?

1. Quid? Fuit qui mendax proditor

Tulit Maxentio res incredibiles?

2. Quasnam?

1. Pontificem dedisse litteras

Potenti filio Constantii Caesari.

2. Cur?

1. Ut potens ei ferret auxilium!

2. Hinc irae!

3. Raptus in ius!

4. Quae tristia tempora!

5. Est inquisitor ipse et iudex improbus.

2. Erit fortasse condamnatus capitis.

3. Quae turba in foro! Erit qui dolor populi!

4. Amat Patrem suum.

1. Qui clarus meritis

Nos omnes curis cumulat muneribus,

Premunt angustiae dum multae...

2. Et undique.

3. Potest iugum quis ferre sic iniurium?

4. Priusquam contra Constantinum congerat,

Venit cum virûm magna multitudine

In forum, simulans orare ad populum

Suos precari sacrificiis deos.

5. Damno sic iungitur gravius ludibrium.

4. Foret si Scipio!

5. Marcellus viveret!

3. Tace, sis! Adhuc securus es Romanis loqui?

Stipamur omnes barbaris militibus,

Suos qui colligant dies tutissime

Eum defendunt rostris et unguibus.

1. Adest!

2. Iuvat moestitiam nos fingere

Et auspicari maximam victoriam.

SCENA VI.

(E longe militares buccinae exaudiuntur et voces adclamantium: Io, triumphe, Maxentio! Ei victoria! Io! Io!).

IMPERATOR *introgreditur gerens in capite coronam auream et bellica iam veste indutus, multis circumdatus militibus, qui huc illuc populum impellunt, et ipsi partim ad dexteram, partim ad sinistram locum obtinent, dum duo milites curulem sedem in medio collocant, unde ipse alloquitur. Tunc sacerdos, laurum circa tempora ferens, progressus, porrigit incensum imperatori, omniaque ei fausta deprecatur.* PUBLIUS, SCIPIO *aliique Senatores adsunt.*

IMPERATOR, *tripodem adspergens exclamat:*

Tuum diis caput inferis nunc do et voveo

Tandem, Constantine, cito qui te perduint.

Tu mille turpiter Caesares artibus

Nicomediae decepisti, furcifer:

Meis sed perculsus mox exercitibus

Dabis tua parem morte mundo denuo.

(Ad proximum numerum).

I. B. FRANCESIA.